№ 63 ԱՊՐԻԼԻ 25 (ՄԱՅԻՍԻ 7) 1878 ԱՊՐԻԼԻ 25 (ՄԱՅԻՍԻ 7) № 63

ՍՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ։

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը և պ. Ծատուրեանի խանութում

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)։

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պատերազմ թէ խաղաղութիւն։ — Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Վաղարշապատից։ Ներքին լուրեր։ — Արտաքին տեսութիւն։ Արարատեան ընկերութիւնը և գիշերօթիկ վարժարան վանի մէջ։ Թիւրքիա։ — «Մշակի» հեռագիրներ։ — Յայտարարութիւններ։ — Տեղեկացոյց։ — Բանասիրական։ Մի ճանապարհորդի օրագրից։

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԹԷ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Այժմեան քաղաքական անորոշ դրութեան ժամանակ անկարելի է ուրիշ բանի վրա մտածել և գրել, բացի քաղաքական անցքերի վրա։

Ամեն տեղից լսում ես նոյն հարցերը, որոնք միշտ անպատասխան են մնում՝ պատերազմ կը լինի՞ թէ ոչ....

Վերջին հեռագիրները քաղաքական աշխարհի աւելի խաղաղ տրամադրութիւն են ցոյց տալիս։ Բայց փողերի կուրսը, որ քաղաքական տրամադրութեան ամենաճիշդ ջերմաչափն է, դեռ ևս շատ ընկած է. յոյս ունենանք որ այդ ջերմաչափը շուտով կը բարձրանայ։

Մեր կարծիքով Ռուսաստանին հարկաւոր է խաղաղութիւնը, որպէս զի կանգնեցրած առուտուրը, դադարեցրած արդիւնագործութիւնը կրկին իրանց առաջվայ ընթացքը և զարգացումը ստանային։

Ռուսաստանը թէև յաղթող է դուրս եկել ծանր պատերազմից, բայց այդ պատերազմը չափից դուրս լարել է ամբողջ երկրի տնտեսական ոյժերը։ Այժմ հարկաւոր է տևողական հանգստութիւն ժամանակաւորապէս խանգարված տնտեսական հաւասարակշռութիւնը նորից վերականգնեցնելու համար։

Մեր Թիւրքիաբնակ եղբայրակիցների, Թիւրքիայի հայերի համար, նոյնպէս ցանկալի է որ հաստատվի խաղաղութիւնը։ Այն մարդկային իրաւունքները, որոնց ձրգտում են Թիւրքիաբնակ հայերը, աւելի հեշտ կերպով կարող են ձեռք բերված լինել խաղաղութեան ժամանակ, քան թէ պատերազմի ժամանակ։ Հայերը ոչինչ շահ չունեն պատերազմից, այն ինչ եթէ ընդհանուր եւրօպական կօնգրէս կը կայանայ, հայերը կարող են ներկայացնել կօնգրէսին մասնակցող մեծ պետութիւններին իրանց արդար պահանջները և յոյս ունենալ որ նրանց ձայնը վերջապէս կը լսվի, որ նրանց իրաւացի պահանջները կը շարժեն վերջապէս Եւրօպայի մարդասէր զգացմունքը։

Քաղաքական այժմեան անորոշ դրութիւնն է գուցէ պատճառը, որ Թիւրքիայի մանաւանդ Կ. Պօլսի հայերը այն եռանդով չեն գործում, որով իսկապէս պէտք է գործէին իրանց դրութիւնը ապահովելու համար, այն օգուտը չեն քաղում Թիւրքիայի այժմեան աննախանձելի դրութենից, որ կարող էին քաղել եթէ ճշմարիտ հասկացող և ճարպիկ ժողովրդական առաջնորդներ ունենային։

Թիւրքիան յաղթված, ընկած, ջարդված է, նորա բոլոր հպատակ ազգերը ձայն են բարձրացնում իրանց ազգային և մարդկային իրաւունքները պահանջելու համար, — իսկ հայերը, որոնք վայելում են Թիւրքիայում մի յայտնի քաղաքական իրաւունք, միթէ՞ այդ իրանց իրաւունքներից աւելի մեծ օգուտ չեն կարող քաղել, քան թէ Թիւրքիաբնակ միւս ազգութիւնները։ Առաջին քայլը որ Թիւրքիայի հայերը կարող էին անել իրանց երկրի ինքնավարութեանը հասնելու համար, բացի իրանց պատգամաւորներին Եւրօպայի այլ և այլ մայրաքաղաքները ուղարկելուց, այն պէտքէ լինէր, ինչպէս մենք շատ անգամ կրկնել ենք, որ Թիւրքիայի հայերը տեղափոխէին իրանց Կ. Պօլսի ազգային ժողովը Հայաստանի հողի վրա։ Թիւրքիայի այժմեան դրութեան մէջ նոքա այդ շատ հեշտ կերպով կարող էին անել։

Միթէ Թիւրքիայի հայերը

ՄԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԻ ՕՐԱԳՐԻՑ

I

ԺԸՆԵՎԻ ԼՃԱԿԸ

—

Զվիցերիայում ճանապարհորդելու ժամանակն է գլխաւորապէս ամառը։ Այս երկրի գեղեցկութիւնները մատչելի են լինում միայն յունիսից մինչև հոկտեմբեր ամիսները։ Սակայն այս փոքրիկ, բայց բազմատեսակ երկրի մէջ գտնվում են և այնպիսի տեղեր, որոնց օդը առողջարար է և ձմեռվայ ժամանակ և ուր մինչև անգամ հիւանդներ են ուղարկվում, այնպիսի հիւանդներ, որոնք պիտի գնան շատ հարաւային, տաք օդը չնչելու։ Այսպիսի տեղերից յայտնի են ոչ միայն իտալական Զվիցերիայի մասերը, ինչպէս Լուգանօ և դրա շրջակայքը, կամ Դավօս Էնգադինի բարձրութիւններում, այլ և Ժընէվ լճակի մի քանի տեղերը։ Գլխաւորապէս այս լճակի արեւելահիւսիսային եզերներն են, որոնք ամեն ձմեռ հազարաւոր հիւանդներ (և առողջներն էլ!) են ընդունում։ Շիլլօնից սկսած մինչև Վըվէ, գիւղերի և վիլլաների անընդհատ շղթայ, որ անուանվում է հետևաբար Շիլլօն, Տէրրիտէ, Մօնտրէօ, Լա Բուվըրնա, Վէրնէ, Կլարան, Լը Բասսէ Բիւրիէ, Լա Տուր դը Պէյլց, Վըվէ հիւրասիրում են օտարներին։ Ճշմարիտ է, որ այս բոլոր տեղերը շատ պտղաբեր երկրի վրա են գտնվում, որի գլխաւոր արդիւնքն է գինի—բաւական թթու գինի է,—բայց ինչպէս Զվիցերիայի և այլ տեղերը գըլխաւոր օգուտը և Ժընէվի լճակի շրջակայքը ստանում են օտարականներից, որոնք գալիս են իրանց փողը ծախսելու և էժան առարկաների համար թանգ գներ տալու։ Հիւսիսա արևելեան ափը Ժընէվի լճակի (կամ ինչպէս նրան տեղացիք անուանում են Լէման լճակ—lac Léman) գլխաւորապէս այն պատճառով այդ արտօնութիւն ունի օտարներ պատսպարելու, որ իր գլուքին նայելով, բոլորովին ծածկված է հիւսիսային քամիներից։ Սարերի բարձր մի շղթայ, Բէրնի Ալպերը, այս կողմերը այնպիսի ուղղութիւն է ստանում և մի և նոյն ժամանակ այնպիսի բարձրութիւն որ Մօնտրէօ և դորա շրջակայքը այս սարերի շնորհով իբրև մի պատով շրջապատված են և երբ Վըվէի կողմերը բաւականին սաստիկ քամի է զգալի լինում, Մօնտրէօի մէջ օդը այնքան հանդարտ է, որ ոչ մի տերև չէ շարժվում, իսկ երբ Մօնտրէօի մէջ քամի է լինում—ի հարկէ այդ էլ պատահում է և այն ժամանակ հիւսիսի քամին, այնպէս անուանված «Bise», ուրիշ ուղղութիւն է ընդունում և հիւսիս—արևմուտքից է փչում—դա նշանակում է որ աւելի հեռու լճակի ափերին մրրիկ է, իսկ Ժընէվ քաղաքում, որ բաց է հիւսիսից, մրրիկը այնքան սաստիկ է, որ անցուդարձողները փողոցներում հազիւ կարողանում են ոտի վրա կանգնել։ Իր այդ բոլորովին պաշտպանված դրութեան պատճառով Մօնտրէօ ստացաւ իր նշանակութիւնը։ Յայտնի է որ թոքերի հիւանդութիւնների մէջ մի դրութիւն կայ երբ պէտք է աշխատել թոքերը որքան կարելի է սակաւ բանեցնել, որ վէրքերը կարողանան բժշկվել։ Բայց թոքը այնպիսի գործիք չէ ինչպէս մի մատ, մի ձեռք, մի ոտք, որ կարելի է, եթէ վնասվեցաւ, հանգիստ թողնել, կապել, որ աւելորդապէս չը շարժվի։ Թոքը անպատճառ պէտք է գործունէութեան մէջ մնայ, որովհետև առանց շնչառութեան մարդս դադարում է ապրել։ Եթէ թոքը հիւանդանայ, նրան ուրեմն անկարելի լինելով բնաւ չը բանեցնել, պէտք է աշխատել որքան կարելի է սակաւ գործածել նրան, չը ստիպել աւելորդ աշխատանք անելու՝ այնպիսի պայմաններ գտնել, որ թոքը ստիպված չը լինի անկանոն կերպով, մի անգամ աւելի մի անգամ պակաս գործել։ Այսպիսի պայմաններն են՝ բարոյական հանգստութիւնը—որ ի հարկէ միշտ հիւանդից կախված չէ. հանգիստ օդ, որ մի և նոյն ժամանակ մաքուր պիտի լինի։ Մի խօսքով հիւանդ թոքից պէտք է հեռացնել ամեն պայմանները, որոնք նրան ստիպում են անկանոն շնչել։ Բարոյականապէս գրգռված դրութեան մէջ գտնվելով մարդս աւելի սաստիկ սկսում է շնչել—իսկ դա վատ է հիւանդ թոքի համար. քամիի ժամանակ շնչառութիւնը նմանապէս կարող չէ հանգիստ և կանոնաւոր մնալ—ուրեմն հիւանդին պէտք է մի շատ խտակ, բայց հանգիստ օդ, այսինքն այնպիսի մի տեղ ուր քամի չը կայ։ Այս է պատճառը, որ Մօնտրէօ այնքան թոքերով հիւանդներին է պատսպարում իր մօտ։ Այս բոլոր մանրամասները ես յիշեցի ոչ թէ այն նըպատակով որ ընթերցողին ներկայացնեմ թէ ինչպէս պէտք է բժշկել այս կամ այն հիւանդութիւնը, որ իմ բանս չէ, այլ որ հասկացնեմ թէ ինչ տեսակ հասարակութիւն և ինչ պատճառով է գտնվում Ժընէվի լճակի ափերին ձմեռվայ ժամանակ։

Ընթերցողը ինձ հետ կը համաձայնվի, որ հիւանդ լինել մեծ դժբախտութիւն չէ և նոյնքան փոքր դժբախտութիւն է անդադար գտնվել հիւանդների ընկերութեան մէջ։ Հիւանդը չափազանց եսական է դառնում, կամ աւելի լաւ է ասել, ակներև կերպով ցոյց է տալիս ամեն մարդուն յատուկ եսական բնաւորութիւնը, որ առողջ լինելու ժամանակ քողարկվում է շատ անգամ ընդունված հասարակական ձևերով։ Հիւանդ մարդը ցոյց է տալիս իր եսականութիւնը ամենաանամօթ կողմից, որովհետև նա մարտնչում է գոյութեան համար, կատարելով գուցէ վերջին և ուրեմն ամենայուսահատ պատերազմը։ Ինքնապահպանութեան զգացմունքը այնքան սաստիկ է դառնում մի ծանր հիւանդի մօտ որ նա զոհում է ամենայն քաղաքավարական, ընկերական ձևերը և ցոյց է տալիս եսականութիւնը իր ամբողջ մերկութեան մէջ։

Ինչ կը լինի այսպիսի հասարակութեան մէջ ապրել, նորա հետ գիշեր ցերեկ միասին անցկացնել, նորա թոյլ կողմերը ամեն րոպէ նշմարել և ամեն անգամ չը մոռանալ որ այս բոլոր հարիւրաւոր մարդիկների գործերը, վարմունքը, հոգու արտայայտութիւնները, տրամադրութիւնը, բոլորովին աներևական, անառողջ, անկանոն են։ Այս հիւանդներին դատապարտել չէ կարելի իրանց վարմունքների համար, բայց չէ կարելի և իրան ստիպել վայելչութիւն գտնել նրանց հասարակութեան մէջ։ Չը կարծէք, ընթերցող, որ առհասարակ համբերող լինելը դժուար բան է՝ դորան հասնելու համար պէտք է զարգացած և առողջ մարդ լինել, բայց մի մոռանաք, որ այն դէպքում որի մասին ես եմ խօսում այժմ, ոչ միայն ձեզ շրջապատողները հիւանդ են լինում, և ուրեմն ձեզ անդադար գրգռում են իրանց վարմունքներով, այլ և դուք ինքներդ հիւանդ էք դառնում, և ուրեմն այն ինչ որ առողջ լինելով կը ներէիք, որի մասին կը ծիծաղէիք կամ գուցէ մինչև անգամ աննկատելի կը մնար ձեզ, — այժմ դա ձեզ գրգռում է, վրդովեցնում է, ուրեմն պատճառ է լինում որ դուք անհամբեր դառնալով, անդադար հետևում էք ուրիշների վարմունքներին, քննում էք նրանց, արտայայտում էք ձեր դըժգոհութիւնը, աններողամտութեան ամենայն նըշաններ էք ցոյց տալիս։

Այսպիսի հանգամանքներում եթէ մարդս բաւական զօրութիւն ունի իր վրա և հաստատ կամք, նա հասարակութեանը մէջքն է դարձնում և յարաբերում է միայն բնութեան հետ։ Դա էլ եսականութեան մի արտայայտութիւն է՝ հիւանդը նկատեց, որ հիւանդների ընկերութիւնը նրան գրգռում է, նրան վնասում է և նա ահա նրանից հեռանում է ինքնապահպանութեան զգացմունքին հետևելով։

Այսպիսի տեղերում ինչպէս Ժընէվի լճակն է, բնութիւնը բոլորովին վարձատրում է այն զոհը որ մինը բերում է հեռանալով իր նմանների հասարակութենից, վարձատրում է նրան իր գեղեցկութիւնները նրան ցոյց տալով, որոնց վայելելով մարդս բոլորովին մոռանում է իր մենակութիւնը, իր առանձնութիւնը և աւելի մխիթարված, աւելի համբերող, հաշտութեան զգացմունքով վերադառնում է մարդկային հասարակութեան մէջ, նոյն իսկ հասարակութիւնը, որի վրա մի քանի ժամ առաջ նա նայում էր իբրև իր թշնամու վրա, որի դէմ պատրաստ էր ամեն րոպէ պատերազմ սկսել իր սեփական, անհատական իրաւունքները պաշտպանելու համար։

մինչև այժմ այնքան միամիտ են որ ձգտելով դէպի իրանց հայրենիքի նահանգական ինքնավարութիւնը, նոքա կարծում են, որ իրանց տեղական գործերը, իրանց երկիրը, պէտք է շարունակեն Կ. Պօլսից կառավարել։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ

Ապրիլ 19-ին

Պատերազմ յայտնվելու օրից Վաղարշապատը դուրս է եկել իր միակերպ, անգոյն դրութենից։ Քանի որ շարունակվում էր պատերազմը, բնակիչները հետաքրքրվում էին հասած լուրերով, դատում էին նրանց մասին, երբեմն վախենում էին, որ չուտով Իզմայիլ-փաշան իր քուրդերով կաւերէ Վաղարշապատը, կամ հանգստանում էին, երբ լսում էին, որ գեներալ Տէր-Ղուկասովը նրան մի ջարդ է տուել։ Մի խօսքով խօսակցութեան նիւթը երբէք չէր հատնում։ Այժմ էլ մի և նոյն բանը շարունակվում է. անսպասելի անցքեր միմեանց ետևից պատահում են։ վարդապետներ են բռնվում, որոնք մարդասպանութեամբ և սուտ թղթագրամ շինելով են զբաղվում, ճեմարանի աշակերտները ապստամբվում են վարչութեան և ուսուցչի դէմ, սինօդի անդամները համարձակվում են խնդրել վեհ. կաթողիկոսից, որ իրանց ռոճիկը աւելացնեն և հազար ու մի այսպիսի բաներ։

Ակամայ մտածում ես՝ միթէ այս բոլոր անցքերը լինում են մեր աստուածահաճոյ քաղաքում, որտեղ մեծից մինչև փոքրը աղօթք և բարոյականութիւն քարոզելով են անցկացնում իրանց ժամանակը։

Օրերումս հասաւ այստեղ սրբազան Մատթէոս Իզմիրլեան, որ զանազան եկեղեցական յանձնարարութիւններ ունէր Կ. Պօլսի պատրիարքից վեհ. կաթողիկոսին։ Թէ ինչ խօսեց Իզմիրլեանը վեհափառի հետ, ինչպիսի հրամաններ ստացաւ նրանից, ամենքի համար դա գաղտնի է։ Այսքանը միայն գիտենք, որ Կ. Պօլսից պատգամաւոր եկաւ և շտապով վերադարձաւ, ուրիշ ոչինչ։ Վաղարշապատցիք մի քանի օր շարունակ արժանայիշատակ Ներսէս կաթողիկոսի շինած լճի ափերին զբօսնելով, խօսում էին Իզմիրլեանի գալու վրա, յետոյ դա էլ տեղ տուեց մի ուրիշ հարցի, ուրիշ նորութեան։ Ճշմարիտ մեր գիւղը կարծես փոխվել է և սկսել է մեծ քաղաքի նմանվել, որտեղ նորութիւնները անդադար փոփոխվում են։

Ճեպեճեանի գործի մասին ես ձեզ աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ էի տուել, քան թէ դուք տպել էիք։ Ի հարկէ խմբագրութիւնը իր պատճառները կունենար այդպէս վարվելու. ես ինքս բոլոր գրեցի ոչ թէ նրա համար, որ տպէք, այլ որ տեղեկութիւն ունենաք այդ մասին։ Տեսնենք ինչ կանեն մեր աշխարհական քննիչները պ. պ. Բէգ-Նազարեան և Աղայեան։ Իմ կարծիքով նրանք էլ իրանց դատողութիւնը ունենալու մէջ ազատ չեն կարող լինել, որովհետև մի քանի մարդիկ կաշխատեն նրանց վրա ազդել։

Պատերազմի վերջանալուց յետոյ այստեղ բաւական էժանութիւն է։

* * *

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Լսում ենք որ պարսից Շահը հասնելու է ԹԻՖԼԻՍ ապրիլի 26-ին։ կառավարութիւնը ուղարկել է մի քանի բարձրաստիճան պաշտօնեաներին նորին Մեծութեանը ընդունելու համար։

—

Կուր գետը դուրս է եկել ափերից և ամեն օր նոր զոհեր է տանում։ Անցեալ օրերը մէկ հայ կառապան տարել էր կուրը երկու ձի խմացնելու, նա անզգուշութեամբ քիչ առաջ էր գնացել։ Մի քանի րոպէից յետոյ գետի ընթացքը նրան տարել էր և Հավլաբարի կամուրջի տակը խեղդել։ Օրերումս էլ երկու մարդ են խեղդվել կուրի մէջ։ Վատ չէր լինի, եթէ Հավլաբարի կամուրջի մօտ մէկ նաւ պահվի, որ հարկաւոր եղած ժամանակ խեղդվողներին ազատի։ Այդ կամուրջի տակ իւրաքանչիւր տարի մարդիկ տասնեակներով են խեղդվում։

—

Յայտնի է, որ մեր եկեղեցում պատարագի ժամանակ ողջոյն են տալիս միմեանց։ Մեզ պատմում են, որ Զատիկ օրը Ս. Նշան եկեղեցում մի խեղճ մարդ դիմում է Ա. իշխանին ողջոյն տալու համար։ «Не беру» ասում է արհամարհական ձևով հայ իշխանը խեղճին և յետոյ դառնալով մի հարուստ, լաւ հագնված պարոնի նրան է ողջունում։

—

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍԻՑ մեզ հաղորդում են, որ այնտեղի պարսիկները պատրաստութիւն են տեսնում շահի ընդունելութեան համար.

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են, որ այնտեղ կարեւորութիւն կայ մի հասարակական ընթերցարանի։ Նամակագիրը կարծում է, որ հայ ընթերցարան հիմնելու սկզբնաւորութիւնը պէտք է Մարդասիրական Ընկերութիւնը իր վրա առնէ։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ հաղորդում են, որ պարսից շահը ապրիլի 27-ին այնտեղ կը հասնի։ Շահին դիմաւորելու համար ուղարկված են շատ կօզակներ և դրագուններ։

—

ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ գրում են, որ ճեմարանի վարչութիւնը այս տարի մտադիր չէ քննութիւն անել աշակերտներին, որոնցից շատերը ուղևորվեցան իրանց հայրենիքը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՎԱՆԻ ՄԷՋ

—

Արարատեան ընկերութիւնն որ կեդրոնն է Կ. Պօլիս, նպատակ ունենալով ձրիապէս ուսում ծաւալել Հայաստանի մէջ, հաստատուած օրէն մինչև այժմ որ գրեթէ երկու տարի է, ջանացած է Վասպուրական նահանգի մէջ իրագործել իր այդ նպատակ։ Իւր առաջին վարժարան բացած է Ալիւր գիւղի մէջ որ քիչ հեռի է Վան քաղաքէն։ Հրահանգ տրուած է Վանի մէջ Արարատեան ընկերութեան ներկայացուցիչ պ. Մ. Նաթանեանին որ, երբ քաղաքական հանգամանքները ներեն, անմիջապէս երեք վարժարաններ բանայ Դատվան և Գործոտ Հայաբնակ գիւղերին մէջ։ Արարատեան ընկերութիւնն իր կանոնագիր և Ա. տարեկան տեղեկագիրն հրատարակած է զորս ցանկացողներին պատրաստ ենք յղել։ Ապրիլ ամսին վերջ Բ. տարին եւս լրանալով, նոր տեղեկագիրն և վերաքննուած կանոնագրութիւնն ալ պիտի հրատարակուին։ Բ. տարեկան (1877/78 մայիս) տեղեկագիրն պիտի յայտնէ որ Արարատեան ընկերութիւնն անդադար աշխատած է իր նըպատակի համար, մինչև անգամ արդի տագնապալի վիճակի մէջ որ Կ. Պօլիս ծայրայեղ թշուառութիւններէ շրջապատված կը գըտուի։ Այն ջերմ համակրութիւն զոր շարունակ երկու տարի է որ պօլսեցիք ազգայիններ ցոյց կը տան Արարատեան ընկերութեանն, չը մոռնալով զայն իւրեանց ամենադառն օրերի մէջ անգամ, և այսպիսի ժամանակի մէջ նորա անխափան շարունակութիւն և ստացած փորձառութիւններն կարող են գրաւական լինել նորա ապագայի համար և յայտնել պարզապէս թէ Արարատեան ընկերութիւնն դրուած է հաստատ հիմի վրա։

Առ այժմ բաւական համարելով այս մի քանի տողեր Արարատեան ընկերութեան անցած կեանքի մասին և միշտ պատրաստ լինելով աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններ հաղորդել ցանկացողներին, կը սկսեմք խօսել իւր նոր ձեռնարկի նկատմամբ որ համար կը դիմէ և ռուսաբնակ հայերին։

Արարատեան ընկերութիւնն լաւ համոզված լինելով թէ մինչև կեդրոնն չը լուսաւորվի, դժուար կը լինի լուսաւորել շրջակայ գիւղերն հիմնական դաստիարակութիւնով, նկատելով նաև Վան քաղաքին մէջ վերջին ժամանակ պատահած սոսկալի աղէտներն, և այդ պատճառով քաղաքացիների յետին ծայր թըշուառութիւնն և չքաւորութիւնն և վարժարանների բոլորովին խափանուիլն և փակուիլն, նկատելով միանգամայն այդ քաղաքի մէջ մի կեդրոնական վարժարանի անհրաժեշտ հարկաւորութիւնն և այդ բանի համար լինելիք ծանր ծախքերն, կը փութայ այս առիթով դիմել աշխարհի ամեն կողմ ուր մի զգայուն հայ կը գտուի և խնդրել

Ժընէվի լճակը թէ՛ իր բնութեամբ, թէ իր պատմութեամբ և անցեալի յիշատակներով այնքան մեծ ներգործութիւն է անում ամեն այցելողի վրա որ նա մինչև անգամ երբ հիւանդ է պատրաստ է երբեմն մոռանալ իր հիւանդութիւնը և վայելել այն ինչ որ նրան շրջապատում է, կամ ընկղմվել այս երկրի հարուստ և բազմատեսակ անցեալի մէջ։ Հիւսիսային ափը նախ քան դառնալ Բէրն կանտօնի սեփականութիւնը, պատկանում էր Սավօյայի դքսութեանը և հասաւ այս տիրապետութեան տակ ծաղկած դրութեան։ Ժամանակով Ժընէվ լճակի հիւսիսային եզրը իր համար առանձին կանտօն կազմեց ազատվելով Բէրնի անմիջական կառավարութենից։ Իսկ հարաւային ափը մնաց Սավօյային մինչև որ այս երկրի հետ միասին իբրև վարձատրութիւն Նապօլէօն III-ի ձեռքը ընկաւ այն օգնութեան համար որ նա տուեց Սավօյայի ընտանիքին Իտալիան միացնելու և իր տիրապետութեան տակ գցելու։ Այս բոլոր երկիրների անցեալը միջին դարերի մէջ կազմված է միայն պատերազմներից դրացիների հետ, աւազակային արշաւանքներից, որոնց մէջ նրանք կամ ներգործական կամ կրաւորական դեր էին խաղում։ Միայն անցեալ դարուց իսկապէս սկսվում է մտաւորական կեանքը։ Այս լճակի ափերին բնակվում էին երկար ժամանակ երկու ֆրանսիական նշանաւոր գրողներ՝ Վօլտէր և Ժան-Ժակ Րուսսօ։ Այդ վերջինի անուան հետ կապված են հաճելի յիշատակներ բոլոր ափի վրա, Կլարան գիւղից սկսած ուր մի բարձրութեան վրա, որ այժմ անուանվում է «Bosquet de Julie» նա գրեց իր «Julie» ռոմանի մեծ մասը, մինչև Ժընէվ, ուր այս երևելի գրողին քաղաքը կանգնեցրեց մի փոքրիկ կղզու վերա մի արձան։ Այս ափերի վրա էր որ արդէն 16 դ դարում Լութերից սկսած բողոքը կաթօլիկ եկեղեցու դէմ արձագանք գտաւ և դուրս եկաւ մի մարդ Կալվին անունով, որ ընդունելով բողոքը ուզեցաւ էլ աւելի սաստիկ հետևանքներին հասնել քան թէ լութերականութիւնը և աւելի խիստ դարձաւ քան թէ ռէֆօրմացիօնի հիմնողը։

Այս ափերն էին վկայ այն բոլոր մտաւորական շարժման, որ յատուկ է 16-դ, 17-դ և 18-դ դարերին, որոնք նախապատրաստող էին մեր 19-դ դարու ազատական և անհատական ձըգտումներին։

Իսկ բնութիւնը. որքան գեղեցիկ է լճակը մի տաք օր և հանդարտ եղանակին։ Այդ լայնատարած, հայելու նման մակերևոյթը գեղեցիկ կապոյտ գոյն ունի, որի նման ամբողջ Զվիցերիայի մէջ ոչ մի լճակ գոյն չունի։ Հիւսիսային ափը ծածկված է ձմեռը կանանչ մնացող դափնեայ և սորա նման ծառերով—իսկ դէմ ու դէմ Սավօյայի ափը իր սարերով ընկղմված խոր ստուերի մէջ աւելի բարձր և աւելի յանդուգն գծագրած երևելով։ Միայն մի սար երևում է հարաւում փայլուն գոյներով և աչքի է ընկնում իր առանձին ձևով, որ ճշմարիտ մի ատամն է յիշեցնում—դա la dent du midi անուանված սար է, որ հեռու Րօն գետի ձորի հարաւում բարձրացնում է իր ձիւնապատ գագաթը։ Բայց ահա արևը մայր է մըտնում, տեսարանը փոխվում է՝ Սավօյայի սարերը և dent du midi անյայտանում են մութի մէջ և յանկարծ լուսաւորվում է մեր ափը փայլուն կարմիր գոյնով, և ձիւնով ծածկված գագաթները այնպիսի տպաւորութիւն են անում իբր թէ այրվում են արեգակի ճառագայթների ազդեցութեան տակ։ Ժընէվի կողմերն էլ, արևմուտքում, ամբողջ երկինքը ընկղմված է կարմիր գոյնի մէջ, որ լճակը արտափայլում է և սորանով սաստկացնում է գոյների թէ գործող տպաւորութիւնը թէ տարածութիւնը։ Բայց կամաց կամաց այս գոյները հանգչում են և միայն Իւրա սարերի շղթան մի վայրկեան երևում է մուգ կարմիր գոյնով և մութը պատում է ամբողջ տեսարանը։

«Վաղը վատ օր կը լինի՝ Իւրայի սարերը տեսանելի էին այս երեկոյ», ասում է եղերքի բնակիչը, վերադառնալով տուն և նստելով ընթրիք ուտելու։

Լճակի չուրջ բնակողները այնքան ընտելացած են եղանակի փոփոխութիւններին և դրանց նշաններին, որ բաւական ճշգրտութեամբ նախագուշակում են հետևեալ օրվայ եղանակը։ Երբ երեկոյեան, արևի մայր մտնելու ժամանակ Իւրայի սարերը արևմուտքում տեսանելի են լինում, գրեթէ հաստատ կարելի է ասել որ միւս օրը Մօնտրէօ և նրա շրջակայքը քամի կը զգան։ Բայց վաղ առաւօտից չէ նշմարվում իսկոյն եղանակի փոփոխութիւնը, մանաւանդ անսովոր մարդու համար։ Առաւօտը 7 կամ 8 ժամին լճակը բոլորովին հանդարտ է երևում, կամ շատ երկար, բայց տափակ ալիքներով է ծածկվում, որոնք արևմտահարաւից դէպի Մօնտրէօի ափն են ուղևորվում, մօտ 10 ժամին նոքա սաստկանում են և արդէն բաւական մեծ ոյժով խփում են ափին, փրփրելով և կրկին ցած ընկնելով։—Բայց դորանով չէ վերջանում։ Նայեցէք ուշադրութեամբ դէպի հարաւ և կը տեսնէք՝ մի գիծ ջրի մէջ որ զանազանվում է շրջապատող ջրից իր աւելի մուգ գոյնով դա մի երևոյթ է որ քամիի ազդեցութեամբն է գոյանում և այդ տեսք ստանում։ Հիւսիսային ափը պաշտպանված լինելով հիւսիսից աւելի շուտ տաքանում է արևի ազդեցութեան տակ, իսկ հարաւի ափը ստուերի մէջ մնալով շատ աւելի սառը ջերմութեան աստիճանի է ենթարկվում.—այս պատճառով կազմվում են թէ ջրի, թէ օդի մէջ հոսանքներ, կամ ուրիշ խօսքերով՝ քամի և ալիքներ։ Ջրի այդ աւելի մուգ գոյնի գիծը անդադար աւելի է մօտենում մեր ափին, ալիքները սաստկանում են, այնպէս որ մօտ կէսօրին արդէն լսվում է նրանց աղմկալի գործողութիւնը տաքացրած ափի վրա։ Այդ ժամանակին ծանր հիւանդների մեծ մասը աշխատում են չուտով տուն մտնել, կամ գոնեա մանգալով չը խօսել. որովհետև քամիի ժամանակ ստիպվում են աւելի սաստիկ ներշնչել։ Այլ մի տեղում, առողջ մարդիկ այսպիսի հովից շատ գոհ կը լինէին, իսկ այստեղ քամին վտանգաւոր է։ Չը մոռանանք որ արևի տակ և ստուերի մէջ ջերմութեան տարբերութիւնը փետրվար և մարտ ամիսների լաւ օրերին հասնում է մինչև 20 աստիճան, ստուերի մէջ երբեմն 8 աստիճան լինելով, արևի տակ 28° է լինում.... Այդ քամին դադարում է և լճակը հանգստանում է փոքր առ փոքր երբ երկու ափերի ջերմութիւնը հաւասարվում է, այնպէս որ մօտ $3^{1}/_{2}$ կամ 4 ժամին օդը կրկին հանդարտ է, թէև այնքան տաք էլ չէ։

Այսպիսի օդի հոսանքները գրեթէ սովորական են ամեն անգամ, երբ եղանակը լաւ է լինում, բայց շատ հազիւ հասնում է մեծ սաստկութեան, թէև Ժընէվի լճակը յայտնի է իր մրրիկների կողմից։ Միայն մի օր, մարտ ամսին աջողվեցաւ ինձ մի ճշմարիտ մրրիկ տեսնել՝ քամին գուում էր, անձրևը ոչ թէ կաթիլներով, այլ շարունակ հոսանքներով էր ընկնում. լճակը այնպիսի ալիքներով էր բարձրանում որ ծով էր յիշեցնում, կատաղած ալիքները փրփրելով զարկում էին ափին և նրանց բարձրութիւնը մի փոքր երկյարկանի տան բարձրութեան չափն էր։ Շոգենաւերը պէտք է աւելի կամաց շարունակէին իրանց ընթացքը և մի քանի կայարանների մօտով պէտք անցնէին առանց կանգնելու և իրանց հետ տանելով ճանապարհորդներին, ստիպում էին դրանց ակամայ աւելի երկար ճանապարհորդութիւն անելու։ Այսպիսի եղանակը շարունակվեց երկու օր, իսկ դրանից յետոյ լճակը ստացաւ իր սովորական հանդարտ կերպարանքը, ասես թէ այդ դրութեան մէջ էր նա միշտ։ Եւ մի մարդ որ նոր էր գալիս այս սքանչելի ափերին և նայում էր թափանցիկ կապոյտ ջրերի խորութեան մէջ, տեսնում էր ինչպէս այս բնական հայելին ճըշգրտութեամբ արտափայլում է շրջակայ սարերը իրանց գեղեցիկ գծագրութիւններով և հոյակապ շինութիւնները, որոնցից մի քանիները հին ժամանակների և բանաստեղծներով անմահացրած յիշատակներն են—մի նոր եկած, ասում եմ, երբէք չէր կարող իրան երևակայել, որ հաշտութեան այդ բնական պատկերը դուցէ մի օր առաջ այնքան այլափոխված էր որ սարսափ էր զարթեցնում ոչ միայն նոցա մէջ որոնք գտնվում էին չարժուն տարրի մակերևոյթի վրա այլ և նոցա մէջ, որոնք իրանց տների տակ զգում էին հաստատուն երկիրը։

Ա. Արծրունի

նորա օգնութիւն այս սրբազան նպատակի համար։

Այն կեդրոնական վարժարան զոր Արարատեան ընկերութիւնն որոշած է բանալ Հայաստանի Վան քաղաքին մէջ, պիտի լինի մի այնպիսի գիշերօթիկ և ցերեկեայ վարժարան ուր Վասպուրականի գիւղերէն ձրիավարժ աշակերտներ պիտի ընդունվին, ինչպէս նաև քաղաքէն ալ երթևեկ աշակերտներ, որոց պէտք է տրուի գէթ ուսումնարանի աստիճան բարձր կրթութիւն և ուր վարժապետներ ալ պիտի պատրաստուին որպէս զի տարածեն նախնական կրթութիւնն հայ գիւղերին մէջ։ Կարելի է որ Հայաստանի ուրիշ քաղաքներէն ալ գիշերօթիկ աշակերտներ առաքեն Վանի կեդրոնական վարժարանին։

Արարատեան ընկերութիւնն որոշած լինելով զմեզ իւր ներկայացուցիչ Թիֆլիսի մէջ, կը դիմենք այս հայրենասիրական գործի համար ոչ միայն Թիֆլիսի, այլ և համայն ռուսիաբնակ ազգակիցներին, մեծ յոյս ունենալով որ այս անգամ ևս իւրեանց ազգասիրական զգացումն մի նոր և փառաւոր ապացոյց կը տան ամեն տեսակ օգնութիւններով, թէ նիւթապէս և թէ բարոյապէս։ Հայաստան հայրենիքն է ամեն հայերի ուր ալ լինին. ուրեմն և նորա լուսաւորութիւն ցանկալի է ամեն հայի և ամեն հայի պարտաւորութիւնն է օգնել այդ վսեմ գործին։

Ամեն զգայուն հայ որ կը ցանկայ թէ փող և թէ գիրք նուիրելով օգնել Արարատեան ընկ. բանալիք այդ վարժարանին և կամ Արարատեան ընկերութեան մասին տեղեկութիւններ ստանալ, կարող է իւր նուէր և կամ նամակ հասցնել մեզ «Մշակի» խմբագրատուն պ. Գրիգոր Արծրունիի միջոցով։ Կը խնդրեմք նաև ամեն հեղինակներէ և թարգմանիչներէ որ գէթ միական օրինակ նուէր յղեն Արարատեան ընկերութեան կեդրոնական վարժարանի գրանոցին համար։ Ամեն տեսակ նուիրատուութիւններ, փող, գիրք, դպրոցական պատկերներ, և այլն պէտք է հրատարակվին լրագրի միջոցով։ Նուիրատուների անուններն կը հրատարակուին նաև Արարատեան ընկերութեան տեղեկագիրին մէջ բաժանորդների կարգին։

Բոլոր սրտով կը ցանկայինք որ Թիֆլիսի մէջ գտնվէին մի քանի հայրենասէր և ուսումնասէր հայեր որք յանձն առնէին մի մասնաժողով կազմելով հանգանակութիւն բանալ Վանի կեդրոնական վարժարանի համար և յարաբերութիւն հաստատել Կ. Պոլսի Արարատեան ընկերութեան հետ։ Կը խնդրեմք մասնաւորապէս տեղական ազգային մամուլէն որ բարեհաճի օգնել Արարատեան ընկերութեան նոր ձեռնարկին, իւր էջեր նուիրելով նմա և հարկաւոր եղած յորդորներն տալով ժողովուրդին։

Վստահ լինելով որ թէ տեղական մամուլն և թէ համայն ռուսիաբնակ զգայուն հայեր կը փութան մասնակցել այս փրկաւէտ գործի, մեր շնորհակալութիւն կանխաւ կը յայտնեմք նուիրատուներին, Արարատեան ընկերութեան կողմէն։

Մ. Փորթուգալեան

ԹԻՒՐՔԻԱ.

—

«Голосъ» լրագրի Կ. Պոլսի թղթակիցը ապրիլի 11-ից հաղորդում է հետևեալը. «Բ. Դրան խաղացած կատակերգութիւնը մի անգամ կը պարզվի՞ թէ չէ։ Ես Սան-Ստեֆանոի դաշնադրութիւնը կապելուց սկսած չէի դադարում ձեր ուշադրութիւնը դարձնել Թիւրքիայի զինուորվելու և պաշտպանողական միջոցների վրա, որը առանց յապաղելու ամրացնում է, Մասլակի և Բուիւկդարայի շրջապատող ճանապարհների բոլոր բարձրութիւնները։ Ռուսաց գլխաւոր հրամանատարը այլ ևս չը կարողացաւ համբերել այս բաները, որ յայտնապէս խաղաղութեան պայմանի հակառակ էին և ապրիլի 8-ին, երկուշաբթի օրը, մի վճռողական ծանուցագիր ուղարկեց Բ. Դրան, որի մէջ պահանջում էր ամրութիւնների և պաշտպանողական միջոցների աշխատութիւններ դադարեցնելը, որ կատարվում են Կ. Պոլսի առաջ առանց նրա համաձայնութեան։»

«Հինգշաբթի, ապրիլի 10-ին, ռուսաց գլխաւոր հրամանատարը, իւր շտաբի և մի քանի էսկադրոն կազակների ուղեկցութեամբ, առաւօտեան վաղ, ուղևորվեցաւ Սան-Ստեֆանօ և պատեց Դամատ-փաշայի քամակով Մասլակեան բարձրութիւնների վրա։ Նա կամենում էր անձամբ տեսնել, թէ արդեօք ապրիլի 8-ին ուղարկված ծանուցագիրը, որը շատ սպառնալից կերպով էր գրած իւր ցանկացած ազդեցութիւնն ունեցաւ թէ չէ։ Այդ ծանուցագիրը, ինչպէս ինձ ասացին, նախազգուշացնում էր սուլթանին այն բանի մասին, որ եթէ Բ. Դուռը իւր բռնած ընթացքը չի փոխի, այն ժամանակ 50,000 ռուսներ անյապաղ Կ. Պոլիս կը մըտնեն։ Այս պատճառով թիւրքերը ստիպվեցան հնազանդվիլ։ Մեծ Իշխանը Սան-Ստեֆանօ վերադարձաւ շատ բաւական մնալով իւր աջողութեամբ, և ռուսաց զօրքը առաջ չը գնաց։ Անկասկած է որ բաւական է սպառնալ սուլթանին Կ. Պոլսի պաշարելով, որ նրան կարելի լինի կարգի հրաւիրել և Անգլիայի գրկից խլել։»

«Չը կարծէք որ սրանով բոլոր բանը վերջացաւ և որ Բ. Դրան քաղաքականութիւնը խաղաղասէր է։ Եթէ ռուսաց գլխաւոր հրամանատարը այդպիսի բաւականութիւն ստացաւ, պ. Լայարդն էլ իրան յաղթված չէ համարում, և նրա նպատակների գործիք Ահմեդ Վէֆիկ-փաշան, որի ընկնելը ամենքը սպասում էին, նորից առաջին մինիստրի պաշտօն ստացաւ և կրկին սկսեց երևալ Բ. Դուռը։ Այդպիսի քաղաքականութիւնը, որը թեքվում է երբեմն այս և երբեմն այն կողմ, անպատճառ մի չարիքի կը հասցնէ։ Այդպէս ուրեմն Անգլիայի ազդեցութիւնը դեռ մեծ է Բ. Դրան վրա և ուղղութիւն է տալի կառավարութեան Ահմեդ-Վեֆիկ-փաշայի միջնորդութեամբ։»

«Սան-Ստեֆանօում գտնվող ռուսաց օֆիցերները շատ բարկացած են անգլիացիների վրա և ցաւում են որ Կ. Պոլսի դռների մօտ կանգնեցին։ Կոմս Իգնատիեվ, որ լաւ ճանաչում է թիւրքերին մի և նոյն կարծիքի է և հէնց զինադադար կապելու ժամանակ, առաջուց նախազգուշակեց ներկայ անկարգութիւնները։ Բ. Դուռը միշտ անճիշդ կառավարութիւն կը մնայ և ամեն միջոցի կը դիմէ, իւր պարտաւորութիւններից ազատվելու համար։ Պէտք էր տեսնել թէ ինչ շտապով Սավֆէտ-փաշան ներկայացրեց սուլթանին լորդ Սալիսբիւրիի շրջաբերականը և թէ այդ թուղթը ինչ ուրախութիւն պատճառեց պալատում։ Այնտեղ հէնց միայն խօսվում էր Ռուսաստանի Սև ծով մտնելը արգելելու մասին անգլիական զրահաւոր նաւերի օգնութեամբ։ Պ. Լայարդը նորից Deus ex machina դարձաւ և մեռեալներից յարութիւն առած առաջին մինիստրին, բոլոր ուրիշ պաշտօնեաներից և դիպլոմատներից առաջ, այցելեց անգլիական դեսպանը։»

«Այսպէս, մեզ մօտ, ինչպէս ասված է իմ նամակի սկզբում, ճիշդ կատակերգութիւն է խաղացվում և դրան պարզելը միայն սրով կարելի է։ Պ. Լայարդի խօսքերով, Գալլիպոլին ներկայումս անառիկ է և բոլոր ուշադրութիւնը դարձրած է այժմ Կ. Պոլսի պաշտպանութեան վրա։ Մի մոռանանք, որ թիւրքերը մայրաքաղաքում և նրա շրջականերում մօտ 60,000 զօրք հաւաքեցին, որ ամեն հարկաւոր բաները ունին։ Երեկ, ինձ հաւատացնում էին որ մուշիր Մեհմեդ-Ալին հրամայեց Մասլակեան և Բելգրադեան ամրութիւնների պաշտպանող զօրքի իւրաքանչիւր սօլդատին 300 պատրոն բաժանել։»

«Չերքէզների զինուորելը մեծ եռանդով շարունակվում է և չերքէզների հեծելազօրքի բազմաթիւ բաժիններ ուղարկված են արդէն Հայաստան։ Հայոց պատրիարքը շատ խիստ գրութեամբ իզուր պահանջում էր որ այս աւազակներին հայոց ազգաբնակութեան մէջ չուղարկեն։ Բ. Դուռը ոչինչ ուշադրութիւն չը դարձրեց այս բողոքի վրա և նրա հաւատակիցները այժմ գտնվում են սարսափելի կրիտիկական դրութեան մէջ։ Քուրդերը նորոգեցին իրանց յարձակումները և այստեղ տեղեկութիւն է ստացվել, որ նրանք Մուշի սանջակում գտնվող ամբողջ Զանակլը գիւղի բնակիչներին կոտորեցին և քարուքանդ արին այնտեղի եկեղեցին։ Ռուսաստանը կարող է այժմ Սան-Ստեֆանօի դաշնադրութեան 16-որդ յօդուածը առաջ բերել և իւր վրա վերցնել այս թշուառ հայերի պաշտպանութիւնը։ Այս յօդուածը, որի իսկական հետևանքները, վկայում են կոմս Իգնատիեվի խոր հեռատեսութիւնը, այնպիսի երկիւղ է գցում օսմանեան կայսրութեան վրա, որ նա լրագիրներում տպեց «ծանուցում» այն մտքով, որ հրամայված է հալածել քուրդերին և որ այս կողոպտիչ խմբերի գողացած բաները կը վերադարձվին ըստ պատկանելոյն։ Բայց այս կասկածելի հաճոյանալը երևի առանց հետևանքի կը մնայ և պատճառ կը տայ Ռուսաստանին բարձրացնել իւր զօրեղ ձայնը յօգուտ ասիական քրիստոնեաների, վերջնականապէս ազատելու նրանց օսմանեան լծից։»

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Կ. ՊՈԼԻՍ, 20 ապրիլի (2 մայիսի)։ Ռուսաց զօրքերը գրաւեցին Շումլայի և Վարնայի մէջ գտնված անցքերը։ Վարնայի մէջ, գտնվում են տասն և մէկ թիւրքաց բատալիօններ, նոյնքան և Շումլայի մէջ։ Այսօր սերասկերիատի մէջ տեղի ունեցաւ մինիստրների խորհուրդ, ուտեղ քննվում էր պաշտպանողական զօրք կազմելու խնդիրը։

Կ. ՊՈԼԻՍ, 21 ապրիլի (3 մայիսի)։ Բ. Դրան և գեներալ Տօտլէբէնի մէջ սկսված բանակցութիւնները՝ Բաթումի, Շումլայի և Վարնայի մաքրելու մասին, դեռ չեն հասել որ և է որոշ հետևանքի։ Սավֆէտ-փաշան յայտնեց որ հաշտութեան դաշնագիրը ռուսների կողմից էլ չէ կատարվել։

ՎԻԷՆՆԱ, 20 ապրիլի (2 մայիսի)։ Այս օրերս Ս. Պետերբուրգում տեղի ունեցաւ Թագաւոր Կայսրի նախագահութեամբ մինիստրների մեծ խորհուրդը։ Այդ խորհրդի նստի վճիռները վերին աստիճանի հաշտական և հանգստացնող բնաւորութիւն ունեն։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19-ին ապրիլի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 97 ր., երկրորդ 95 ր., երրորդ $94^7/_8$ ր., չորրորդ $94^7/_8$ ր., ներքին առաջին 5% փոխառութիւն 225 ր., երկրորդ 222 ր. 50 կ., արևելեան 93 ր. 75 կ., ոսկի 8 ր. 80 կոպ.։ Լօնդօնի վրա ռուսաց 1 ր. արժէ $22^3/_{32}$ պէնս, Համբուրգի վրա ռուսաց 100 րուբլ արժէ 191 մարկ։ Տրամադրութիւնը ամրանում է։

ՎԻԷՆՆԱ, 19 ապրիլի (մայիսի 1)։ «Presse» լրագիրը լսել է որ Ռուսաստանը համաձայն է նշանաւոր զիջումներ անել։

ԼՕՆԴՕՆ, 21 ապրիլի (3 մայիսի)։ «Times» լրագիրը ասում է որ յոյս կայ թէ քաղաքական այժմեան լարված դրութիւնը հաշտութեամբ կը վերջանայ։ Ռուսները պատուիրեցին երկաթուղու 80 գնացքներ իրանց զօրքերը կրկին հայրենիքը վերադարձնելու համար։

ՆԻՒ-ԵՈՐԿ, ապրիլի 21 (մայիսի 3)։ Պորտլէնդի անգլիական հիւպատոսը ուղարկված է Սաուտվեստ-Հարբար, Ցիմբրիա շոգենաւի ընթացքի վրա դիտելու համար։ «New-Iork Herald» լրագիրը հաղորդում է որ Ամերիկայում 5000 իրլանդացիք ռուսաց ծառայութեան զինուորներ գրվեցին, որպէս զի կարողանան հարկաւոր ժամանակ յարձակումն անել Նոր-Շոտլանդիայի և Նոր-Բրաունշվայգի վրա։

ՆԻՒ-ԵՈՐԿ, 21 ապրիլի (3 մայիսի)։ Ասում են որ Ցիմբրիա շոգենաւով եկած ռուս նաւաստիները և օֆիցերները կիջնեն Պորտլէնդի մէջ և ցամաքով կուղևորվեն դէպի Սան-Ֆրանցիսկօ։

ՎԻԷՆՆԱ, 21 ապրիլի (3 մայիսի)։ Երևում է որ Բ. Դուռը համաձայն է Բաթումից, Վարնայից և Շումլայից իւր զօրքերը դուրս տանել։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 ապրիլի։ Այս րօպէիս Վարշավեան երկաթուղու գնացքով հասաւ Ս. Պետերբուրգ Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայեվիչ։ Նորին Բարձրութիւնը ընդունվեցաւ Թագաւոր Կայսրից, կայսերական ընտանիքից և բարձրաստիճան անձներից։ Ահագին բազմութիւնը ժողովրդի ողջունեց Մեծ Իշխանին ոգևորված ուռաներով։

Կ. ՊՈԼԻՍ, 22 ապրիլի (4 մայիսի)։ Բաթումից հեռագրում են, որ այնտեղ պատրաստված է 15 բատալիօն զօրք Կ. Պոլիս ուղարկելու համար։ Բաթումի մէջ գտնվող թիւրքաց օգնական անկանօն զօրքերը արձակված են։

ԼՕՆԴՕՆ, 23 ապրիլի (5 մայիսի)։ «Times» լրագրին Ս. Պետերբուրգից հեռագրում են, որ զինաթափութեան մասին եղած բանակցութիւնները առաջադիմութիւն են գործել։ Իշխան Գորչակովի շրջաբերականի պատասխանը Անգլիայից դեռ չէ ստացվել։ Ներքին գործերի մինիստրութիւնը յանձնեց Վիկտորիա թագուհուն մի ուղերձ, որ ծածկված է 17,000 ստորագրութիւններով։ Այդ ուղերձի մէջ պահեստի զօրքերը զինուորելու առիթով խնդիրք է յայտնած, որ թագուհին գործ դնի իւր բոլոր ազդեցութիւնը կօնգրէսը կայացնելու և Եւրոպայի խաղաղութիւնը պահպանելու համար։ Ուղերձը ստորագրող անձանց թւումն են Վեստմինստերեան և Բերդֆօրեան դուքսերը, շատ անգլիական պերեր, եպիսկոպոսներ, համայնքների ժողովի անդամներ, հոգևորականներ և գրողներ։

ԲԵՐԼԻՆ,, 22 ապրիլի (4 մայիսի)։ Կայսր Վիլհելմը շնորհեց ռուսաց Կայսրին «Pour le mérite» շքանշանը մեծ Ֆրիդրիխի պատկերով։ Մեկլենբուրգեան դուքսը բերեց Ս. Պետերբուրգ յիշեալ շքանշանը և Վիլհելմ կայսրի սեփական ձեռքով գրած նամակը, որտեղ ասված էր. իմ զօրքերը պարծանքով կը նայեն այդ շքանշանին Ձեր Մեծութեան կուրծքի վրա։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 24 ապրիլի։ Իշխան Գորչակովի առողջութիւնը աւելի լաւ է։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 ապրիլի։ «Agence Russe» հաղորդում է որ Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց այցելել իշխան Գորչակովին, որի առողջութիւնը լաւանում է։ Այն լուրերը որ արտասահմանի լրագիրները հաղորդել են, իբր թէ ռուսաց կառավարութիւնը մտադիր է զիջումներ անել, անհիմն են։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 24 ապրիլի (6 մայիսի)։ Բերլինից հաղորդում են «С. Пет. Вѣд.» լրագրին։ Վերջին զօրախաղի ժամանակ Վիլհելմ կայսրը ասաց իւր շրջապատող գեներալներին. «Ես անօգնական չեմ թողնի իմ Քրոջ Որդուն։»

Կ. ՊՈԼԻՍ, 23 ապրիլի (5 մայիսի)։ Գեներալ Տօտլէբէն եռանդով պահանջում է թիւրքաց կառավարութենից Շումլա, Վառնա և Բաթում բերդերի մաքրելը։ Ռուսաց արտիլերիան Կ. Պոլսի տակ զօրեղացրած է։

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ—ԱՍԵՆԻԶԱՑԻՕՆԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԲԱԺՆԻ ԳԼԽԱՒՈՐԸ ծաղիկ պատուաստելոյ հիւանդութեան առաջն առնելու համար, հրաւիրում է իր բաժնի մէջ (Թիֆլիսի առաջին, երկրորդ, երրորդ և առանձին մասների) բնակիչներին որքան կարելի է շուտով կարել երեխաների ծաղիկը։ Ծաղիկը պատուաստում են երեքշաբթի, ուրբաթ և կիրակի օրերը առաւօտեան ժամի 10-ից ծաղիկ պատուաստող հիմնարկութեան մէջ, որ գտնվում է Զավ-չավաձևսկայա փողոցում, զինուորական գիմնազիայի դիմացը։ Բացի այդ առաջին բաժինը ունի ծաղիկ պատուաստող, որ ամեն օր ծնողների պահանջներին համեմատ ծաղիկ է պատուաստում տներում։

3—3

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ ուսում է առել Փարիզում, ցանկանում է տալ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴԱՍԵՐ։ Կարող է նոյնպէս ՌԵՊԵՏԻՏՕՐԻ ՊԱՇՏՕՆ վարել։ Հասցէն կարելի է իմանալ «ՄՇԱԿԻ» Խմբագրատանը։

9—10

ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ

Վաճառականներից և տներ շինողներից տուած ձևերով կամ գործարանների պէյսկուրանտներով պատուհանների, դռների և վառարանների կազմածքներ (приборы)։ Բացի այդ ծախվում են մանր կողպէքներ (замки), գլանակներ, գամեր, սողնակներ (задвижки), որոնք գործ են ածվում արկղների, կոմոդների, պահարանների և բազկաթոռների համար։ Ծախվում են նմանապէս ծորակներ (краны), սամովարներ, մոմակալներ, և այլն։ Այս բոլոր իրեղէնները եղբ. Բատաշևների Տուլայում գտնված յայտնի գործարանից են։ Ցանկացողները Թիֆլիսում պէտք է դիմեն «Русскій Магазинъ» Միխայելովսկայա փողոց № 85։

Կովկասի համար գործակալ Ս. ԿՐԻԺԱՆՕՎՍԿԻ։

6—6 (2)

ТИФЛИССКІЙ КОЖЕВЕННЫЙ ЗАВОДЪ

ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԿԱՇՈՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Տամոժէննայա փողոցի վրա Ցունաց եկեղեցու դիմաց տուն № 22

Պատիւ ունի յայտնելու պ. պ. վաճառականներին և սպառողներին, որ այդ գործարանում գործվում են և նորա մէջ միշտ մեծ քանակութեամբ գտնվում են ամեն տեսակ ԿԱՇԻՆԵՐ կօշիկների, թամբերի, կառքերի սրուեստների համար և նոյնպէս հում կաշիներ։

Մեծ քանակութեամբ վաճառելը կատարվում է գործարանի կանտօրայում, որտեղ ընդունվում են և պատուէրներ։ Մաս մաս ծախվում է Սիօնի մայր եկեղեցու դիմաց գտնվող մագազինում։

12—25 (2)

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ՀՈՎԱՆԱՎՈՐՈՒԹԵԱՆ ԹԻՖԼիսի ընկերութեան նախագահը պատիւ ունի խոնարհաբար խնդրել ընկերութեան և վարչութեան պ. պ. անդամներին ներկայ գտնվել ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՆՍՏԻՆ, որ լինելու է մայիսի 2-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին։

1—3

Շուտով հրատարակելու եմ իմ ժողոված «Անեկդօտները», որոնք պարունակում են իրանց մէջ շատ երեւոյթներ ազգային ներկայ և անցեալ կեանքից։

Տպվելու են բաժանորդագրութեամբ. ամեն մի օրինակի գինը 50 կոպ. է։ Թիֆլիսում բաժանորդ կարելի է գրվել պ. Զաքարիա Գրիգորեանցի գրավաճառանոցում։

3—3 Գ. Տէրմօվսէսեանց.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԻՑ,

Հիմնվելով Թիֆլիսի Դումայի փետրվարի 22-ի վճռի վրա, Քաղաքային Վարչութիւնը յայտնում է հետևեալը։) Ներկայ տարվայ մայիսի 1-ից սկսեն ընտրողական ցուցակներ կազմել և այն անձինք, կամ պետական և այլ հիմնարկութիւնները, որոնց վրա քաղաքային տուրքերի ապառիկներ կը լինեն, չեն մտնի ընտրողական ցուցակների մէջ։ 2) Այն անձինք, որոնք քաղաքի մէջ չունեն անշարժ կալուածներ, այլ վերցնելով առևտրական դոկումենտներ, ստացել են իրաւունք մասնակցել ձայնաւորների ընտրութեանը, պարտաւոր են մինչև մայիսի մէկ ներկայացնել վարչութեանը վկայական, որ նոքա վերջին երկու տարիները մշտական, կամ ժամանակաւոր բացակայութեամբ գտնվել են քաղաքում։ Այդ վկայականները պէտք է տան կամ այն դստակարգի գլխաւորները, որոնց ներկայացողները պատկանում են, կամ պօլիցիան, կամ այն տանտէրերը, որոնց տանը բնակվել են։ Այս վերջին հանգամանքում տան տիրոջ ստորագրութիւնը պէտք է նոտարը վաւերացնէ։ Այն անձինք, որոնք այդպիսի վկայականներ չեն ներկայացնի մինչև նշանակած ժամանակը չեն մտնի ընտրողական ցուցակի մէջ։ 3) Այն անձինք, որոնք ընդհանուր կալուածներ ունեն, կամ նոր են գրել և չեն նշանակած դոկումենտների գրքում պարտաւոր են մինչև մայիսի մէկը յայտնել Վարչութեանը իրանց մասնակցութիւնը և ցոյց տան կալուածի այն մասը, որ իրանց է պատկանում։ Նրանք, որոնք մինչև նշանակած ժամանակը չեն յայտնի իրանց իրաւունքները չեն մտնի ընտրողական ցուցակը։ 4) Ընտրողների հաւատարմատարները, կամ անչափահասների հոգաբարձուները պարտական են ներկայացնել առաջինները՝ հաւատարմաթուղթեր նշանակած դրոշմած թղթի վրա (ներքին գործերի մինիստրի շրջաբերական նոյեմբ. 26-ից 1876 թ. № 10,766), հաւատարմաթուղթերը պէտք է նոտարից հաստատված լինի, եթէ հաւատարմատուի ստորագրութիւնը Վարչութեանը յայտնի չէ, իսկ հոգաբարձուները պէտք է ներկայացնեն հոգաբարձական հիմնարկութիւններից հաստատութիւն։ Ինչպէս հաւատարմատարները, նոյնպէս հոգաբարձուները կը մտնեն ընտրողական ցուցակի մէջ իրանց հաւատարմատուների կամ հոգատարվածների անունով մի և նոյն համարով, իսկ ընտրողների ժողովի նիստի ժամանակ այդ անձանց անունները կը կախվին այն դահլիճի մէջ, որտեղ նիստ կը լինի։

3—3 1—(մարտի 31-ին, ապրիլի 22)

МАГАЗИНЫ ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЕМЪ

ПО ОЧЕНЬ ДЕШЕВЫМЪ ЦѢНАМЪ

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРЦРУНИ.

ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԷՐԵԱՅՈՒՄ

ՇԱՏ ԷԺԱՆ ԳՆԵՐՈՎ ՎԱՐՁՈՎ ԵՆ ՏՐՎՈՒՄ ԽԱՆՈՒԹՆԵՐԸ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ներկայ տարվայ մայիսի 10-ին իր ներկայութեամբ կը լինի աճուրդ առանց կրկնաճուրդի քաղաքի 1300 լապտերների նաւթով լուսաւորելը կապալով տալու համար։ Աճուրդը բերանացի կը լինի, աճուրդի օրը կարող է նոյնպէս ծրարած յայտարարութիւններ ներկայացնել։ Ցիշեալ աճուրդի պայմանների կարելի է տեսնել վարչութեան մէջ ամեն օր, բացի տօներից, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև ժամի մէկը կէսօրից յետոյ։

Թիֆլիսի քաղաքային հիւանդանոցի վարչութիւնը յայտնում է, որ իրանց երեխաներին ծաղիկ կարել ցանկացողները, կարող են հիւանդանոցին դիմել, որտեղ ծաղիկ պատուաստելը բժիշկների ներկայութեամբ կը կատարվի երկուշաբթի և ուրբաթ օրերը 10-մինչև 12 ժամը։ Ծաղիկ պատուաստելու վճարը 30 կոպ. է, իսկ աղքատների համար ծաղիկ կարելը ձրի է։

Դիրեկտօրի տեղ Վէրմիշէվ։

3—3

ԱՊՐԻԼԻ 25. — ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ — ԹԻՖԼԻՍ 1878.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ (Ապրիլի 24-ին)	Ր.	Կ.
Ոսկին (պօլումպերիալը)	8	80
Հին 82 պր. մ. արծ. 1000 մ.	1500	—
Հին 20 կ. 72 պր. 1000 »	1300	—
Վիգրիշնի 5% առաջի փոխառութեան տոմ. 100 »	233	—
Երկրորդ 5% վիգրիշնի »	235	—
Մարսելի կուրսը 237—	100	—
Լօնդօնի կուրսը Օդեսայի վրա.	10	67
Վենայի կուրսը աժէ 112 գլ.	121	—
Դաւրեժի բարաթը. . .	5	75
Առևտրական բանկի ակցիան 200 մ. . . .	300	
Փօթի Թիֆլիսեան երկաթուղու ակցիան 125 մ.	125	—
Շաքարը բրօցկու . .	8	40
» միւս տեսակը.	8	30
» չաքարաւազը.	6	—
» տրանզիտը. .	6	50
» մաքուր վճարած	12	—
Բամբակը Երևանու Ամերիկայի սերմից. . .	8	50
Միւս տեսակը հին սերմից.	7	70
Բուրդը Թուշի . . .	8	50
» Թարաքամի .	4	50
Ալիւր Շորագալու . .	2	—
» Երևանի. . . .	—	—
Գարին.	1	40
Մոմը ընաճարպի (стеар.)	13	40
Մետաքս Նուխվայ. .	160	—
Կախեթունը. . . .	90	—
Կոկոնը Նուխվայ (բոմ.)	47	—
Ֆրինդոնը (լաւը) Ագուլեաց	55	—
Կոֆէն մօկօի. . . .	28	—
» լիվանի. . . .	20	—
» մարտինիկօյինը	19	—

ՀԵՌԱԳԻՐ

Կովկասի և Անդրկովկասի քաղաքները	Ր.	Կ.
. . . .	1	
Ռուսաստան .	2	
Աւստրիա . .	3	
Անգլիա. . .	4	
Գերմանիա. . .	2	88
Ֆրանսիա . . .	3	75

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

(Վէրայի վրա № 38)

Ծնողկանների ընդունելութիւնը ցերեկվայ և գիշերվայ ամեն ժամանակ, օրը 50 կօպէկ վարձով, իսկ չքաւորներին անվարձ։ Առանձին սենեակներում ամիսը 30 — 50 ռուբլ։ Կանանց հիւանդութիւնների բաժանմունքի մէջ վարձը ընդհանուր սենեակում 18 ռուբլ, իսկ մասնաւոր սենեակներում 30 ռուբլ ամսական։

Երթևեկ հիւանդ կանանց և երեխաների ընդունելութիւնը ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 9½ մինչև 11 ժամ առաւօտեան։ Բժշկապետ Անանով։

ՓՕԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Թիֆլիսից մինչև Փօթի (ճանապարհորդների գնացքը) 9 ժամին 21 րոպէ առաւօտեան։ Մինչև Միխայլօվօ (խառն գնացքը) երեկոյեան 5 ժամ. 18 րոպէ։

	առաւօտ.	երեկոյեան
Թիֆլիսից . .	9. 21	5. 18
Գօրի . . .	11. 58	9. 43
Միխայլօվօ.	1. 29	11. 57
Րիօն . . .	6. 47	
Փօթի . . .	9. 40	
	առաւօտ.	
Փօթիից. .	9. 13	
Րիօն . . .	12. 13	
Միխայլօվօ. .	5. 39	1 37
Գօրի. . . .	7. 5	4 8
Թիֆլիս. . .	9. 31	7 56

Թիֆլիս գալիս է առաջին գնացքը երեկոյեան 9 ժ. 31 ր. երկրորդը՝ առաւօտեան 7 ժ. 56 ր.

Տեղերի գինը՝ Թիֆլիսից

	I կլաս.	II կլ.	III կլ.
Մցխէթ .	90	68	38
Գօրի. . ,	3. 20	2. 40	1. 33
Սուրամ .	5. 22	3. 92	2. 18
Րիօն. . .	9.	6. 75	3. 75
Փօթի . .	13. 1	9. 75	5. 42

ՓՕՍՏ

Ամեն տեսակ թէ նամակներ, թէ լրագիրներ և թէ ծանր փօստ ամեն տեղ ուղարկելու, ընդունվում են ամեն օր, առաւօտեան 8 ժամից մինչև 1 և կէսօրից յետոյ 3 ժամից մինչև 7։ Իսկ կիրակի օրերը հասարակ նամակներ մինչև 10 ժամ առաւօտեան և 3—7 երեկոյեան։

Ռուսաստանից և Արտասահմանից փօստը ստացվում է Թիֆլիսում ամեն օր։ Բագուի տրակտից՝ երեքշաբթի և շաբաթ օրերը։ Երևանի տրակտից՝ երկուշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ։ Փօթի-Թիֆլիսեան երկաթուղուց ամեն օր։ Նուխու տրակտից՝ չորեքշաբթի և կիրակի։ Բելիկլիւչի տրակտից՝ երեքշաբթի և շաբաթ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ	կօպ.
Բաց նամակը արժէ .	4
Ռուսաստան և Եւրօպայի բոլոր երկիրները նամակը արժէ	8
Ամէրիկա	8
Պարսկաստան . . ,	8
Հնդկաստան . .	70
Եգիպտոս	27

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտ 9 ժամից մինչև 1 կէսօրից յետոյ։

Երկուշաբթի. Վէրմիշէվ և Գօրալեվիչ ներքին հիւանդութիւններ, Քուչարեանց վիրաբուժական և ականջի հիւանդութիւններ։

Երեքշաբթի. Վէրմիշէվ ներքին հ. Բէյխ աչքի հ. Ա. Բախուտօվ կանանց, երեխաների հ. և մանկաբարձութեան։

Չորեքշաբթի. Վէրմիշէվ ներքին հ. Բակստ կրծքային և ջղային։

Հինգշաբթի. Վէրմիշէվ ներքին հ. Գավրօնսկիյ կանանց և մանկաբարձութեան, Բակստ վեներական և կաշու հ. Օբրէխտ ատամնացաւեր։

Ուրբաթ. Վէրմիշէվ ներքին հ. Բախուտօվ մանկաբարձութեան, կանանց և երեխաների հ. Քուչարեանց սիֆիլիտական և միզային գործարանների հ.

Շաբաթ. Վէրմիշէվ ներքին հ. Բէյխ աչքերի հ. Բակստ կրծքային և ջղային հիւանդութիւններ.

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—

—ՏԵՐԵԿԼԻ-ՄԵԿՏԵՊ. Պ. Կ. Ժ. Կուղարկենք «Մշակ» տարվայ սկզբից։ Բայց ձեր ազգանունը այնպէս ստորագրեցիք, որ ոչինչ չը հասկացանք։

—ԲԱՅԱՆԴՈՒՐ. Ս. Տ. Մ. Ձեր հաղորդած լուրերը արդէն տպեցինք, շուտով նամակն էլ կը տպենք։

—ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍ. Անանուն. Ձեր հաղորդած լուրերից միայն մի քանիսն են հետաքրքիր, միւսները չարժէ տպել։

—ԲԱԳՈՒ. *** Ձեր նամակից միայն լուր քաղեցինք, որովհետև չարժէր ամբողջապէս տպել։ Շարունակեցէք գրել, գուցէ միւս նամակները յարմար կը լինեն։

—ԹԻՖԼԻՍ. Զ. Բ. Կը մտածենք ձեր առաջարկութեան վրա, առ այժմ ոչինչ վճռական չենք կարող ասել։

Дозволено Цензурою Апрѣля 24 1878 г. Тифлисъ

Типографія Мартиросіанца

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ